Cours de tibétain - analyse - 34e pratique

Le 12 septembre 2024

Les 37 pratiques des bodhisattvas - Analyse

34e pratique : “les instructions pour abandonner les mots blessants”

༣༤) ཚིག་རྩུབ་སྤོང་བར་གདམས་པ།

རྩུབ་མོའི་ཚིག་གིས་གཞན་སེམས་འཁྲུག་འགྱུར་ཞིང་། །
རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུལ་ཉམས་འགྱུར་བས། །
དེ་ཕྱིར་གཞན་གྱི་ཡིད་དུ་མི་འོང་བའི། །
ཚིག་རྩུབ་སྤོང་བ་རྒྱལ་སྲས་ལག་ལེན་ཡིན། །

34) Les mots blessants perturbent les esprits
Et dénaturent la conduite de l'enfant des Vainqueurs :
Renoncer aux paroles désagréables,
C’est agir en bodhisattva.[1]

34) Par des mots durs, l’esprit des autres devient troublé,
Et la conduite des filles et fils des Bouddha décline.
Ainsi, cela ne devient pas acceptable dans l’esprit des autres ;
Abandonner les mots durs est la pratique des fils du Bouddha.[2]

༣༤) [ཚིག་རྩུབ་སྤོང་བ་+ར་] [གདམས་པ]།

[རྩུབ་མོ་+འི་+ཚིག་གིས་] [གཞན་སེམས་འཁྲུག་འགྱུར་+ཞིང་]། །
[རྒྱལ་བ་+འི་+སྲས་+ཀྱི་+སྤྱོད་ཚུལ་] [ཉམས་འགྱུར་བ་+ས]། །
[དེ་ཕྱིར་] [གཞན་+གྱི་-ཡིད་+དུ་+མི་འོང་བ་+འི]། །
[ཚིག་རྩུབ་སྤོང་བ་] [རྒྱལ་སྲས་ལག་ལེན་ཡིན]། །

---

[1] Traduction Padmakara.

[2] Traduction IA légèrement modifiée.

Vocabulaire 33e pratique

ཚིག་རྩུབ་	mot blessant
སྤོར་བ་	augmenter, faire s’élever

སྤར་བ་/ སྤོར་བ་/ སྤར་བ་/ སྤོར་ la forme non-volitive est འཕར་བ་. La signification de base est de faire passer quelque chose à un niveau ou à une quantité plus élevés. Comme pour la forme intransitive, le verbe porte la connotation non pas d'une augmentation générale mais d'une augmentation progressive. TD

གདམས་པ་	enseigner, instruire

གདམས་པ་/ འདོམས་པ་/ གདམས་པ་/ འདོམས་/. Enseigner, avec le sens particulier de “instruire". གདམས་ངག་འདོམས་པ། "Instruire par l'enseignement oral", c'est-à-dire "donner un enseignement oral". TD

རྩུབ་མོ་	rude, grossier, dur, vulgaire
ཚིག་	mot
གཞན་སེམས་	l’esprit d’autrui
འཁྲུག་འགྱུར་	changement tumultueux, perturber, troubler
ཞིང་	particule

Un rappel des fonctions de cette particule :
1. Coordination de deux actions ou propositions : Elle fonctionne souvent comme une conjonction pour lier deux actions successives ou simultanées, semblable à “et” ou “tout en” en français. Par exemple, elle relie deux verbes ou propositions dans une phrase, indiquant que les deux actions se déroulent soit simultanément, soit dans une séquence logique.

  - Exemple : ཁོང་ཉོས་ཞིང་ཟ་བ། (Il a acheté et mangé.)

2. Indicateur d’un moyen ou d’une condition : Elle peut aussi indiquer que quelque chose se produit par le biais de quelque chose ou dans certaines conditions. Cela correspond à des expressions comme “en utilisant”, “par”, ou “à travers” en français.

  - Exemple : དེ་མིང་གྲོགས་ཀྱིས་ཞིང་ (Fait par l’ami.)

3. Complément circonstanciel : Elle peut introduire une circonstance ou un cadre dans lequel une action a lieu, souvent avec un sens de “tout en faisant” ou “en accomplissant”.

རྒྱལ་བའི་སྲས་	fille ou fils des vainqueurs
སྤྱོད་ཚུལ་	conduite, comportement, manière d’agir
ཉམས་འགྱུར་བ་	détérioration, déclin, décadence
དེ་ཕྱིར་	c’est pourquoi

གཞན་	autre, autrui
ཡིད་དུ་མི་འོང་བ་	ne pas être plaisant
སྤོང་བ་	abandonner

Annexe : commentaire de Chökyi Drakpa

Au niveau de la 10e pratique, commence l'explication de la voie pour les êtres supérieurs qui unifient la vacuité à la compassion. À ce niveau, trois points sont énoncés, dont le 3e concerne les conseils pour ces êtres supérieurs. **La 25e pratique correspond à ce 3e point.**

Ce 3e point est lui-même divisé en cinq points : 1) ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་ལ་བསླབ་པ། 2) མདོ་ནས་གསུངས་པའི་ཆོས་བཞི་ལ་བསླབ་པ། 3) ཉོན་མོངས་པ་སྤོང་ཚུལ་ལ་བསླབ་པ། 4) དྲན་ཤེས་དང་ལྡན་པས་གཞན་དོན་སྒྲུབ་པ་ལ་བསླབ་པ། 5) དགེ་བ་རྫོགས་བྱང་དུ་བསྔོ་བ་ལ་བསླབ་པའོ།.

La 31e pratique correspond au 2e point : l'entrainement au quatre Dharma, qui lui-même est divisé en quatre. Le 4e point de ces 4 points correspond à la 34e pratique, མི་སྙན་པའི་ཚིག་སྤོང་ཚུལ་ "la méthode pour abandonner les paroles blessantes ou désagréable".

བཞི་པ་ནི།

> ཚུབ་མོའི་ཚིག་གིས་གཞན་སེམས་འཁྲུག་འགྱུར་ཞིང་། །
> རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུལ་ཉམས་འགྱུར་བས། །
> དེ་ཕྱིར་གཞན་གྱི་ཡིད་དུ་མི་འོང་བའི། །
> ཚིག་རྩུབ་སྤོང་བ་རྒྱལ་སྲས་ལག་ལེན་ཡིན། ཞེས་གསུངས།

དོན་ནི། རང་གི་ངག་གི་ཉེས་པ་ལ་མ་བརྟགས་པར་ཤིན་ཏུ་རྩུབ་པོའི་ཚིག་སྨྲས་པའི་དབང་གིས་གཞན་དག་གི་སེམས་འཁྲུགས་པར་འགྱུར་ཞིང་། རྒྱལ་བའི་སྲས་རྣམས་ཀྱི་ཚིག་སྨྲ་བ་ན། འཇམ་ཞིང་རན་པ་དང་། ཕན་པར་སྨྲ་དགོས་པ་སོགས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུལ་བཟང་པོ་ལས་ཀྱང་ཉམས་པར་འགྱུར་བས་ན་ངག་རྩུབ་པོ་སྨྲ་བ་ནི་ཉེས་པ་ཆེའོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞན་དག་དང་གཏམ་སྨྲ་བ་ན་བརྟགས་ནས་ཕ་རོལ་གྱི་ཡིད་དུ་མི་འོང་བའི་ཚིག་རྩུབ་པོ་སྨྲ་བ་སྤོང་བ་ནི་རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱིས་མི་སྙན་པའི་ཚིག་སྤོང་ཚུལ་གྱི་ལག་ལེན་ཡིན་ནོ་ཞེས་པའོ། །